

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
„CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Dr. Petre DUȚU Cristian BĂHNĂREANU

**DETERMINĂRI ALE MISIUNILOR ARMATEI
ROMÂNIEI ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ȚĂRII ÎN
NATO ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ**

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
București, 2005

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DUȚU, PETRE**

**Determinări ale misiunilor armatei României
în condițiile integrării țării în NATO și Uniunea
Europeană/** dr. Petre Duțu, Cristian
BĂHNĂREANU. - București: Editura Universității
Naționale de Apărare „Carol I”, 2005

Bibliogr.

ISBN 973-663-292-X

I. Băhnăreanu, Cristian

355.45 (498):327.51 NATO

355.45 (498):341.217 (4) UE

Apariția acestei publicații s-a realizat ca urmare a
grantului de cercetare nr. 1, cod CNCSIS 1179, cu titlul
„*Raporturile dintre armată și societate în procesul
integrării europene și euroatlantice a României*”, acordat
de MEEdC prin CNCSIS.

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt
rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului
Științific al CSSAS

ISBN 973-663-292-X

CUPRINS

Argument.....	5
Capitolul I - Misiunile Armatei României.....	7
Capitolul II - Determinări interne ale misiunilor Armatei României	13
Capitolul III - Determinări externe ale misiunilor Armatei României	21
Concluzii și propuneri	31
Bibliografie	33

Argument

Armata, ca instituție a statului, are de îndeplinit o gamă sporită de misiuni, de la apărarea suveranității și independenței țării până la misiuni umanitare. Toate acestea sunt prevăzute în Constituția țării și în acte normative referitoare la apărarea și securitatea țării.

Apartenența țării la Alianța Nord-Atlantică a amplificat participarea unor structuri militare românești la executarea unor misiuni în afara teritoriului național și a nuanțat contribuția României la apărarea colectivă.

Misiunile Armatei României sunt, în principal, determinate de o serie de factori de sorginte internă și externă.

Printre determinările interne se află: schimbarea regimului politic; dezvoltarea democrației; neutralitatea politică a instituției militare; reforma din armată (pe toate dimensiunile ei - umană, structurală, materială, normativă și militară), ca proces complex, atotcuprinzător, continuu; provocările mediului intern de securitate.

Ca determinări externe se pot menționa: provocările mediului de securitate zonal, regional și global; apartenența sau nu la o alianță politico-militară; procesul globalizării; schimbările organizaționale intervenite în armatele contemporane; revoluția în domeniul militar.

Determinările interne și cele externe se află într-o strânsă corelație, în cadrul căreia, în unele momente, dominante sunt cele de ordin intern, iar alteori cele de natură externă. Determinarea sau determinările dominante dau direcția și sensul în stabilirea naturii, conținutului, intensității și amplitudinii misiunilor pe care armata României le poate primi spre îndeplinire.

În ultima vreme, o atenție sporită se acordă atât de către analiștii politici, cât și de cei militari *procesului de transformare a armatei* în consens cu o gamă sporită de

exigențe ale mediului de securitate național, regional și internațional, cu statutul acesteia de membră a Alianței Nord-Atlantice, cu evoluția rapidă a tehnologiilor în domeniul informațiilor și comunicațiilor, cu diversificarea riscurilor și amenințărilor, mai ales asimetrice, la adresa securității statelor și a lumii.

Aceste proces nu îl înlocuiește pe cel de reformă a armatei, ci îl potențează, sporind compatibilitatea dintre natura instituției militare și caracterul misiunilor ce i se pot încredința, în țară și în afara acesteia.

Capitolul I - Misiunile Armatei României

„Misiunile armatei” reprezintă un grup lexical frecvent utilizat, atât în mediile de specialitate, cât și în limbajul comun, cotidian. Aceasta face ca înțelesurile acordate și percepția sa să fie diferite, ceea ce poate crea, uneori, confuzii. Prin urmare, este necesară o succintă definiție a acestui concept.

În sens larg, prin misiune a armatei se înțelege ansamblul de activități și acțiuni diverse, ca natură și conținut (concepție, organizare, conducere, desfășurare, învățământ – exerciții, antrenamente, aplicații tactice, trageri cu armamentul de infanterie, trageri de luptă etc.), reglementate juridic (legi, hotărâri de guvern, ordine ale ministrului Apărării Naționale, dispoziții, instrucțiuni, regulamente), organizate, conduse și derulate în cadrul instituției militare, în calitatea sa de componentă importantă a statului de drept, în vederea îndeplinirii obiectivelor și scopurilor legale stabilite de societate.

În sens restrâns, misiunea armatei constituie un mesaj, de regulă, scris și fundamentat legal, adresat de o structură ierarhică superioară uneia subordonate, pentru a declanșa o acțiune, în mod obligatoriu și necondiționat. Sub aspect juridic, îndeplinirea sa *ad literam* absolvă de orice răspundere pe executant (persoană, grup uman sau structură militară), pentru efectele produse. De asemenea, prin acest termen (misiune) se poate înțelege și „exprimarea clară și precisă a acțiunii ce urmează a fi îndeplinită și a scopului urmărit.”¹

Misiunile armatei definesc *rolul* și *statusul* instituției militare în statul de drept. Din punct de vedere psihosocial, prin *rolul* armatei se înțelege totalitatea așteptărilor pe care le are față de aceasta populația, societatea în întregul său, celelalte instituții ale statului cu atribuții în domeniul securității

naționale și apărării țării. În principal, așteptările celor menționați față de armată se pot rezuma astfel: 1) armata este un subsistem al sistemului social general, o componentă importantă a națiunii, atât timp cât serviciul militar este obligatoriu. Odată cu trecerea la serviciul militar bazat pe voluntariat se schimbă datele problemei. Armata devine o organizație profesională cu un scop clar stabilit - apărarea țării, a intereselor sale fundamentale, atât pe teritoriul național, cât și în afara acestuia. Aprecierea că reprezintă o *componentă a națiunii* își poate pierde treptat actualitatea; 2) instituția militară recunoaște și acceptă controlul civil și democratic al societății asupra sa (sub toate aspectele și în toate domeniile de activitate). Este vorba de controlul efectuat *de și prin instituțiile abilitate* ale statului de drept; 3) militarii respectă autoritățile civile, hotărârile adoptate de acestea, potrivit procedurilor legale; 4) armata este neutră politic, în sensul că servește interesele naționale, fără a se amesteca în jocul politic, specific democrației. În acest context, este vorba nu doar de instituția militară în sine, ci și de cei care o reprezintă în raporturile cu societatea, în general, și cu societatea politică, în special; 5) armata își îndeplinește, întotdeauna și necondiționat, toate misiunile legale încredințate de organele abilitate ale statului, atât pe teritoriul național, cât și în afara acestuia.

Prin *statusul* armatei se înțelege totalitatea așteptărilor pe care le are instituția militară față de celelalte componente ale societății (populație, instituții ale statului, societatea politică, societatea civilă). Altfel spus, statusul armatei înseamnă, în principal, următoarele: 1) recunoașterea faptului că armata constituie un instrument legitim al garantării democrației constituționale, independenței, suveranității, integrității teritoriale și unității statului; 2) societatea finanțează și respectă rolul, misiunile și gestiunea internă a instituției militare; 3) existența civililor în structurile de conducere ale instituției militare, ca o formă a controlului civil și democratic al

¹ Glossaire interarmées des termes et expressions relatifs a l'emploi opérationnel des forces, București, Editura AISM, 2002, p. 33.

societății asupra armatei; 4) societatea, prin instituțiile legale corespunzătoare, se va implica activ în tot ceea ce presupune securitatea națională și apărarea țării.

Misiunile armatei se pot considera ca fiind un *mandat încredințat* instituției militare de către societate, în general, și de către instituțiile statului abilitate, prin lege, să facă acest lucru, în special. Mandatul se referă la: principalele competențe ale armatei, atât în domeniul securității și apărării țării, cât și al promovării intereselor naționale, oriunde în lume; obligațiile pe care România și le-a asumat, prin tratate și convenții internaționale în ceea ce privește securitatea zonală, regională și globală. În plus, statutul țării noastre de membru al Alianței Nord-Atlantice lărgeste sfera de cuprindere a acestui mandat. Astfel, România are sarcini în cadrul apărării colective specifice NATO, și nu numai.

Totodată, misiunile armatei se cer înțelese și văzute ca *sarcini* permanente, *generale* (garantarea suveranității, a independenței și a unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale), *speciale* (sprijinirea instituțiilor statului și a autorităților locale în caz de urgențe civile) și *ocasionale* (acțiuni umanitare, extragerea și evacuarea cetățenilor români aflați în zone de conflict), justificate legal, pe care instituția militară le poate primi de la cei abilitați să i le încredințeze spre a le îndeplini, oportun, în mod obligatoriu și necondiționat.

De asemenea, *misiunile armatei* se impun a fi percepute, atât de către personalul acesteia, cât și de ceilalți membri ai societății, ca *parametri juridici și funcționali ai existenței și activității* specifice instituției militare. Cu alte cuvinte, întreaga activitate a armatei (atât în interiorul, cât și în afara ei) se face în strictă conformitate cu prevederile constituționale, ale legilor țării și ale altor acte normative.

În același timp, *misiunile armatei* se pot vedea ca un *răspuns concret, adecvat și flexibil* al acesteia la promovarea și

apărarea intereselor naționale, atât în interiorul țării, cât și în afara acesteia. Începând cu anul 2007, Armata României va renunța definitiv la conscripție și va trece la recrutarea personalului pe bază de voluntariat. Ca armată profesionistă, aceasta își va menține misiunea fundamentală de apărare a intereselor fundamentale ale României, în condițiile democrației constituționale și ale controlului democratic și civil al societății asupra sa.

În plus, *misiunile armatei* reprezintă *posibile criterii de evaluare a gradului de îndeplinire a rolului* încredințat acesteia de către societate. Modul în care armata se achită de sarcinile încredințate de organele competente legal reflectă, de fapt, intrarea sa corectă și definitivă în rolul definit de Constituția României și de celelalte legi ale țării referitoare la securitatea națională și la apărarea individuală și colectivă.

Misiunile armatei pot fi interpretate, în același timp, ca fiind: 1) expresia concordanței dintre necesitatea existenței instituției militare și costurile sociale ale menținerii sale în activitate. În prezent, țara noastră are o economie de piață funcțională, iar acestui tip de economie îi sunt specifice eficiența și rentabilitatea oricărei activități sociale. Armata prestează o activitate socială care, atât timp cât este percepută ca fiind utilă, este menținută, adică i se alocă fondurile necesare de la buget; 2) indicatorul utilității sociale al acestei instituții; 3) oglinda modului în care armata răspunde provocărilor mediului de securitate intern și extern. Aici este vorba de preocupările armatei de a se moderniza, de a se adapta optim la schimbările produse în mediul de securitate intern, regional și global. Un astfel de răspuns adecvat îl reprezintă trecerea de la armata de masă la armata profesionistă, întemeiată pe voluntariat ca formă de recrutare a personalului său; 4) dovada funcționării adecvate a instituției militare.

Totodată, *misiunile armatei* constituie o *modalitate de relaționare între ea*, în calitate de subsistem și societate, ca

sistem general, precum și cu celelalte instituții ale statului cu atribuții în domeniile securității naționale și apărării țării. În acest sens, ele se pot percepe și ca fiind *o relație ierarhică* dintre societate, prin subsistemele sale abilitate, și instituția militară. Pe această cale, societatea dezvoltă raporturi de autoritate cu armata, ceea ce semnifică subordonarea strictă a acesteia față de organele statale abilitate să-i ceară intrarea riguroasă în rolul atribuit legal.

De asemenea, *misiunile armatei* se pot concepe ca fiind *o comandă socială legală* pe care instituția militară o primește în statul de drept din partea societății, a cărei componentă intrinsecă este. Pe de o parte, această comandă socială este formulată în Constituția țării și în alte legi juridice referitoare la apărarea și securitatea națională și, pe de altă parte, prin alte acte normative (legi, directive, ordine), emise de cei în drept (Parlament, Guvern) numai pentru o anumită perioadă de timp și într-o situație anume.

În același timp, *misiunile armatei* se pot socoti *esența existenței și funcționării armatei* în societate. De aici necesitatea definirii lor cât mai exacte, cât mai riguros posibil și în deplină concordanță cu interesele naționale, precum și cu obligațiile asumate de statul român pe plan extern. Este evident că Armata României întotdeauna va primi, în calitate de misiuni, de la cei în drept să i le încredințeze, numai activități și acțiuni care servesc interesele țării și au susținere legală, atât în legislația internă, cât și în cea internațională.

În fine, *misiunile armatei* se pot vedea ca *scopuri asumate explicit* de către aceasta și *validate (recunoscute) social*. Cu alte cuvinte, instituția militară își asumă în mod conștient toate obligațiile constituționale și legale ce îi revin în statul de drept. Ca răspuns, societatea recunoaște acest fapt și îl legitimează prin asigurarea celor necesare - resurse umane, materiale, informaționale și financiare, acte normative -, atât

pregătirii de specialitate, traiului decent al personalului său, cât și executării tuturor misiunilor încredințate.

Prin urmare, *misiunile armatei* reprezintă *un complex de activități și acțiuni legale încredințate acesteia de către societate, prin instituțiile abilitate ale statului, cu scopul de a apăra și promova, consecvent și sistematic, oriunde în lume, interesele naționale și pentru a-și îndeplini obligațiile internaționale referitoare la securitate și pace asumate, în mod voluntar, liber și conștient, de către țara noastră, cu respectarea normelor de drept intern și internațional.*

Capitolul II - Determinări interne ale misiunilor Armatei României

Printre *determinările interne* se numără: *schimbarea regimului politic; dezvoltarea democrației; neutralitatea politică a instituției militare; reforma din armată* (pe toate dimensiunile ei - umană, structurală, materială, normativă și militară), ca proces complex, atotcuprinzător, continuu; *provocările mediului intern de securitate*.

Regimul politic dintr-un stat își pune amprenta, printre altele, și pe conținutul misiunilor forțelor armate. Astfel, România, după 1989, odată cu schimbarea regimului politic din țară, a stabilit, cu claritate, care sunt misiunile armatei naționale, atât în plan intern, cât și internațional. În acest sens, o dovadă o constituie prevederile Constituției țării care precizează: „Armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității, a independenței și unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale. În condițiile legii și ale tratatelor internaționale la care România este parte, armata contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară și participă la acțiuni privind menținerea sau restabilire păcii”². Totodată, în 2004, a apărut Legea 42/2004, privind participarea forțelor armate la misiuni în afara statului român, care specifică ce tipuri de misiuni internaționale poate îndeplini Armata României. Potrivit legii menționate, armata țării noastre va executa, în afara teritoriului național, misiuni de apărare colectivă, sprijinul păcii, de asistență umanitară, de tip coaliție.

Dezvoltarea democrației reprezintă un alt factor important în determinarea misiunilor armatei. Astfel, aceasta a permis o riguroasă definire a competențelor instituției militare în societate. Pentru ca societatea românească să fie sigură că

acestea se vor respecta, a instituit metode de control civil și democratic al armatei³. În Strategia de Securitate Națională a României, scopul acțiunii statului în sfera dezvoltării naționale rezidă în „edificarea unei României stabile, prospere și democratice, capabilă să participe eficient la dinamica vieții internaționale”. Interesele fundamentale vizate sunt: menținerea integrității, unității, suveranității și asigurarea bunăstării și securității cetățenilor României; afirmarea identității naționale și promovarea acestora ca parte a comunității de valori democratice; protecția mediului înconjurător⁴.

„România va acționa, prin politica sa de apărare, ca parte a securității naționale, pentru: integrarea în structurile militare euro-atlantice și europene; reforma organismului militar, în vederea dezvoltării unei capacități de apărare credibile, moderne și eficiente; întărirea controlului civil și democratic asupra forțelor armate, în conformitate cu principiile și valorile democrației; consolidarea statutului României de generator de securitate, prin menținerea și îmbunătățirea contribuției la stabilitatea regională”. Utilizarea mijloacelor militare reprezintă o modalitate de acțiune de ultimă instanță pentru apărarea intereselor fundamentale ale țării”⁵.

Strategia Militară a României precizează: „Obiectivul fundamental al apărării naționale a României îl constituie realizarea capacității militare necesare și adecvate pentru apărarea suveranității și independenței naționale, a integrității și unității teritoriale, a democrației constituționale și a statului de drept”. Ca obiective militare, de interes național, se detașează: prevenirea conflictelor și gestionarea crizelor care ar putea afecta direct securitatea României, sprijinirea autorităților

² **Constituția României**, București, Regia Autonomă Monitorul Oficial, 2003, p.66.

³ Vezi : Gheorghe, DIACONESCU ș.a., **Controlul democratic asupra Armatei României**, București, Editura Enciclopedia, 1996.

⁴ **Strategia de Securitate Națională a României**, București, 2001, pp.8-9.

⁵ Ibidem, pp. 9-11.

crizelor care ar putea afecta direct securitatea României; sprijinirea autorităților publice în caz de urgențe civile și prin acțiuni cu caracter umanitar; prevenirea, descurajarea și zădărnicierea unei eventuale agresiuni armate împotriva României, sporirea contribuției la stabilitatea regională, integrarea graduală în structurile militare ale NATO. Strategia Militară a României include între principiile sale – alături de neagresiune și caracter defensiv activ – și subordonarea armatei în raport cu puterea politică: „Armata se subordonează și răspunde în fața conducerii democratice civile a statului. Cadrul legal al Constituției stabilește controlul democratic civil asupra forțelor armate de către conducerea politică a statului – Parlament, Președinte, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, Guvern – precum și procedeele de luare a deciziilor strategice. Folosirea forțelor armate pentru apărarea țării reprezintă o decizie politică ce se adoptă de către conducerea României. Politica de apărare și procesul bugetar sunt transparente și se desfășoară pe baza hotărârilor Parlamentului”. Legea apărării naționale din 1994 stipulează: „Conducerea sistemului național de apărare este un atribut exclusiv și inalienabil al autorităților constituționale ale statului și se realizează de către Parlament, Președintele României, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, Guvernul României, Ministerul Apărării Naționale și autoritățile administrației publice cu atribuții în domeniul apărării naționale”.

Documentele diplomatice, semnate de reprezentanții României conțin articole explicite referitoare la relația armată – societate – societate civilă, în regimul politic al democrației reprezentative. Documentul-Cadru al Parteneriatului pentru Pace, din 11 ianuarie 1994, reclamă din partea statelor membre: (a) facilitarea transparenței procesului de elaborare a planurilor și bugetelor pentru apărare; (b) determinarea exercitării unui control democratic asupra forțelor armate”.

Controlul civil și democratic asupra armatei se evidențiază a fi, în țările membre NATO, o realitate profund înrădăcinată în raporturile dintre puterea politică și armată. Așadar, societatea românească își construiește și controlează forțele armate, în primul rând, prin intermediul instituțiilor politice specifice: Parlamentul, Președintele Statului și Guvernul României. Acesta este un control democratic absolut necesar și benefic, reglementat prin lege și exercitat ca atare.

Un factor esențial în maniera de îndeplinire de către armată a misiunilor ce îi revin în statul de drept îl constituie *neutralitatea politică a instituției militare*.⁶ Instituția militară, prin natura și conținutul misiunilor constituționale, este și trebuie să rămână neutră politic. Aceasta, prin resursele umane și tehnica de luptă din dotare, prin organizarea riguroasă, disciplina specifică și conducerea fermă, constituie o forță în orice stat și societate. De aceea, această forță se cere folosită, întotdeauna, numai în slujba intereselor naționale și nu ale unui partid sau ale unei coaliții de partide, aflate sau nu la guvernare. Garanția servirii intereselor fundamentale ale țării o reprezintă neutralitatea politică a instituției militare. Aceasta trebuie înțeleasă corect și la fel de către toți cetățenii țării, indiferent că sunt oameni simpli sau demnitari în stat. De asemenea, clasa politică trebuie să perceapă la adevăratele sale dimensiuni statutul și rolul armatei într-o societate democratică. Practic, relațiile dintre societatea politică, mai exact clasa politică și armată este una strict reglementată în statul de drept. Astfel, militarii își îndeplinesc necondiționat obligațiile legale ce le revin, pe de o parte, și joacă rolul de consilieri ai celor aflați la conducerea țării. Practic, deciziile privind armata - de la dotare la trimiterea în misiuni în afara țării se iau de către cei de la guvernare, implicând toate instituțiile statului. Militarii oferă sugestiile și propunerile lor în domeniile lor de competență.

⁶ Vezi Petre, DUȚU, **Armata și societatea în tranziție**, București, Editura AISM, 2002, capitolul 5.

Reforma din armată, ca proces complex, multilateral și de durată, joacă un rol semnificativ în stabilirea și, mai ales, în executarea misiunilor, prin adecvarea instituției militare la natura, conținutul, locul de desfășurare etc. al responsabilităților încredințate de către cei abilitați legal, atât la nivel național, cât și internațional. România, în anul 2004, a obținut statutul de stat membru al NATO cu drepturi depline. La începutul anului 2005 au fost finalizate demersurile pentru integrarea în Uniunea Europeană. România consideră criteriile de integrare în cele două instituții ca fiind convergente și cu putere de susținere reciprocă.

Calitatea țării noastre, de membră a celor două instituții, aduce o serie de beneficii, dar și responsabilități, multe dintre ele de sorginte militară. Printre acestea din urmă, optimizarea misiunilor instituției militare reprezintă o cheie de boltă a construcției armatei deceniului următor. Noile responsabilități imprimate de statutul de membru NATO și viitor UE impun participarea entităților militare românești la o gamă largă de misiuni ce se vor desfășura sub egida acestor două instituții, sau nu, în afara teritoriului național. Acesta este și motivul pentru care momentul în care ne aflăm nu este considerat sfârșitul reformelor care au avut loc în ultimii ani în cadrul Armatei României, ci începutul unei noi etape - *cea a transformării ei* într-o instituție mult mai puternică, mai eficientă și mai credibilă.

Totodată, reforma din armată poate fi percepută sub mai multe aspecte. Astfel, ea reprezintă *procesul de adaptare neîntreruptă a instituției militare la dinamica schimbărilor sociale, economice, politice, culturale, informaționale, ecologice din societatea în care aceasta ființează*. Așa cum societatea se află într-o continuă transformare, pe toate planurile, ca răspuns la solicitările progresului social, economic, politic etc., la fel și armata, ca parte componentă a acesteia, trebuie să reacționeze adecvat, pentru a-și putea

îndeplini optim misiunile legale ce îi revin. Apoi, *reforma din armată constituie ansamblul metodelor și tehnicilor folosite, în mod concertat, pentru a face ca această instituție a statului de drept să rămână ancorată în realitatea în care există și funcționează*. Punerea de acord a naturii și conținutului misiunilor încredințate armatei cu mediul probabil de executare a lor presupune o continuă modernizare și perfecționare a strategiei, concepției, doctrinei, tehnicii de luptă, dispozitivelor de conducere și adoptare a deciziilor, optimizării climatului psihosocial și a coeziunii din grupurile militare. În acest scop, se pot folosi metode și tehnici, specifice fiecărui domeniu, pe de o parte, și care au fost validate de practică, pe de altă parte.

În același timp, reforma este *unica cale sigură de a pune de acord scopurile, misiunile, dotarea și calitatea resurselor umane din armată cu modificările ivite, în mod obiectiv, în caracteristicile câmpului de luptă viitor*. Acesta din urmă, se pare, va fi, în anii ce vin, puternic tehnologizat. Se vorbește deja, în literatura de specialitate, de apariția unei armate nonlineare⁷, adaptată la acest nou câmp de luptă, atât din punct de vedere uman, cât și tehnologic. În plus, *reforma este modalitatea prin care armata își probează eficiența și eficacitatea sa utilizarea resurselor umane, materiale, financiare și informaționale* pe care societatea i le pune la dispoziție pentru executarea misiunilor legale încredințate. În prezent, datorită caracteristicilor mediului de securitate internațional și regional, societatea este foarte strictă cu bugetul alocat armatei și mai ales cu modul în care acesta este folosit. Astăzi, contribuabilul dorește și poate controla riguros felul în care armata gestionează resursele puse la dispoziție de către societate. De asemenea, *reforma din armată permite acesteia asigurarea, într-o primă etapă, a compatibilității și, ulterior, a interoperabilității cu celelalte armate partenere*. La intrarea într-

⁷ Lt. col. emg. Ludovic MONNERAT, *L'armée non lineare*, <http://www.checkpoint-online.ch/CheckPoint/Actuel.html>

o alianță politico-militară, așa cum este NATO, orice stat membru își asumă liber, voluntar și conștient o serie de responsabilități. Printre acestea se află și cele referitoare la asigurarea compatibilității și interoperabilității cu celelalte armate ce fac parte din Alianță. De fapt, aceasta privește dimensiunile umană, normativă, organizațională și militară ale reformei din armată⁸.

În prezent, *natura și conținutul misiunilor* ce se pot încredința unei armate se află într-o *continuă modificare*, în raport cu o gamă variată de factori (economici, politici, militari, informaționali, umani, tehnologici, ecologici etc.)⁹. *Răspunsul adecvat* la o astfel de provocare îl poate constitui *doar reforma instituției militare*.

Strategia de transformare a instituției militare românești care vizează anul 2015, în curs de finalizare, se prezintă drept o concepție coerentă asupra dimensionării, pregătirii și înzestrării Armatei României în vederea participării cu succes la operațiile viitoare, în care se prognozează că vor fi angajate forțe importante în îndeplinirea unor misiuni diferite și deosebit de complexe în afara teritoriului național. În concluzie, reforma din armată este un proces continuu, complex și multidimensional, o condiție *sine qua non* a ancorării optime a acestei instituții la dinamica schimbărilor din societate, din câmpul de luptă, din domeniul informațional și al comunicațiilor, răspunsul optim la toate provocările actuale și viitoare din mediul de securitate.

La rândul lor, *provocările mediului de securitate intern*¹⁰ conduc la stabilirea conținutului, naturii și caracterului

misiunilor ce îi revin armatei în interiorul frontierelor naționale. Mediul de securitate intern, regional și global este, pe fondul afectat de vulnerabilități sociale, economice, politice, militare, informaționale, permanent „ținta” unor riscuri și amenințări diverse, ca natură și conținut. Realizarea unui echilibru dinamic între vulnerabilități, riscuri, amenințări și măsurile de prevenire a manifestării lor, precum și controlul lor eficace de către instituțiile abilitate ale statului, conduce la instalarea stării de normalitate a mediului de securitate. Aceasta, la nivel național, este sinonimă cu existența securității naționale, adică a acelei stări de liniște, de calm, de încredere că viața și activitatea cetățenilor țării nu sunt în pericol. Altfel spus, integritatea fizică și psihică a persoanelor este garantată și asigurată, iar comunitățile umane își pot desfășura viața și activitatea fără teamă, în liniște și siguranță.

Un rol important în garantarea și asigurarea securității naționale revine armatei, ca instituție a statului abilitată să facă uz de violență în atingerea acestui obiectiv. Dar, această posibilitate nu este echivalentă, prin sine, cu capacitatea optimă de realizare practică a sa. De aceea, armata trebuie să fie permanent pregătită să dea răspunsul convenit oricărei sfidări la adresa securității statale. În acest context, o condiție obligatorie o constituie înfăptuirea reformei în interiorul armatei, a transformării sale într-o instituție flexibilă, adaptată optim la exigențele mediului de securitate intern și internațional.

⁸ Vezi dr. Petre DUTU, **Armata și societatea în tranziție**, București, Editura AISM, 2002, pp. 51-60.

⁹ Vezi: dr. Petre DUTU, *Dinamica misiunilor Armatei României*, în **Studii de securitate și apărare**, vol. I, București, Editura UNAp, 2005, pp.7-47.

¹⁰ Vezi Eugen BĂDĂLAN, **Securitatea României. Actualitate și perspectivă**, București, Editura Militară, 2001, pp.57-64.

Capitolul III - Determinări externe ale misiunilor Armatei României

Ca determinări externe se pot menționa: provocările mediului de securitate zonal, regional și global; apartenența sau nu la o alianță politico-militară; procesul globalizării; schimbările organizaționale intervenite în armatele contemporane; revoluția în domeniul militar.

Provocările mediului de securitate zonal, regional și global acționează puternic asupra caracterului, naturii și conținutului misiunilor armatei. Astfel, preocuparea țării noastre, de a fi un constant generator de securitate în zonă, regiune și în lume, se reflectă adecvat și consistent în asumarea unor responsabilități în acest domeniu și din punct de vedere militar. O dovadă o constituie faptul că structuri militare românești participă activ la menținerea păcii în fosta Iugoslavie. Totodată, amenințările organizațiilor teroriste internaționale au condus la angajarea efectivă a României în lupta împotriva acestui flagel. Acest fapt a influențat și natura, conținutul, caracterul și locul de executare a misiunilor încredințate armatei țării noastre. De aceea, astăzi, nu mai surprinde pe nimeni angajarea fermă a României în lupta împotriva terorismului internațional, alături de celelalte state democratice ale lumii. În acest sens, România participă activ, în cadrul coaliției militare internaționale, la luptele din Irak. În același timp, țara noastră este implicată activ la reconstrucția unor armate ale statelor care doresc să edifice o societate democratică, în care drepturile fundamentale ale omului se respectă în totalitate. Este vorba despre Afghanistan.

Apartenența sau nu la o alianță politico-militară a unui stat își pune pecetea pe misiunile pe care armata sa le poate primi și, desigur, îndeplini, mai ales, în afara frontierelor naționale. Ca țară membră a Alianței Nord-Atlantice, România are obligația de a participa la apărarea colectivă a statelor

partenere, potrivit prevederilor art.5 al NATO. De aici, o serie de misiuni specifice pentru armata sa. România a devenit, în primăvara anului 2004, stat membru cu drepturi depline al Alianței Nord-Atlantice. Acest statut aduce cu sine atât o serie de responsabilități, cât și de avantaje. Printre responsabilitățile principale ce revin României, ca membru NATO, se pot aminti: apărarea țării și a aliaților săi. Aceasta presupune, înainte de toate, respingerea unei agresiuni armate împotriva României sau a aliaților săi, în cadrul apărării colective a NATO. „Scopul esențial al NATO, stabilit prin Tratatul de la Washington din 1949, este de a apăra libertatea și securitatea tuturor membrilor săi prin mijloace politice și militare. Realizarea acestui țel poate fi pusă în primejdie de riscurile unor crize și conflicte care să afecteze securitatea spațiului euro-atlantic. De aceea, Alianța nu asigură numai apărarea membrilor săi, ci contribuie și la pacea și stabilitatea în regiune.”¹¹; promovarea stabilității regionale și globale, prin participarea la *operații de răspuns la crize*.

În vederea întăririi securității și stabilității spațiului euro-atlantic, Alianța este pregătită să contribuie, de la caz la caz și prin consens, la prevenirea eficientă a conflictelor și la angajarea activă în managementul crizelor, inclusiv operațiuni de răspuns la crize, să promoveze pe scară largă parteneriatul, cooperarea și dialogul cu alte țări din spațiul euro-atlantic, în scopul creșterii transparenței, încrederii reciproce și a capacității de acțiune comune cu Alianța.

În același timp, NATO are și sarcini fundamentale de securitate, cum ar fi: asigurarea unui mediu de securitate euro-atlantic stabil, bazat pe instituții democratice și soluționarea pașnică a diferendelor; **să servească** ca forum de consultări între aliați pe orice problemă care ar afecta interesele lor vitale; să descurajeze și să se apere împotriva oricărei amenințări de agresiune la adresa oricărui stat membru NATO; participarea la operații de asistență umanitară în afara teritoriului României. În

¹¹ Despre NATO, <http://www.mapn.ro/desprenato/prezentnato.htm>

acest sens, se pot aminti misiunile efectuate de structuri militare românești în Sudan, Angola, Afghanistan; participarea la operații militare în cadrul unor coaliții ad-hoc. În acest sens, un exemplu îl reprezintă participarea la lupta împotriva terorismului internațional. De aceea, în prezent, România are structuri militare angajate în Irak, în cadrul coaliției militare internaționale care luptă împotriva terorismului internațional; misiuni de impunere și de menținere a păcii.

În prezent, efective militare românești sunt în Bosnia-Herțegovina și Kosovo și execută acest gen de misiuni: oferirea de asistență militară și sprijin pentru alte state; contribuția la eforturile naționale și internaționale de control a armamentelor și de combatere a proliferării armelor de distrugere în masă; organizarea, instruirea și dotarea armatei naționale în strictă conformitate cu obligațiile asumate liber, conștient și voluntar de statul român la intrarea în Alianța Nord-Atlantică.

Statutul de stat membru cu drepturi depline al Alianței Nord-Atlantice, dobândit de țara noastră, în primăvara anului 2004, pe lângă răspunderile asumate, aduce și o serie de avantaje. Printre acestea se află următoarele: creșterea capacității de apărare și promovare a intereselor naționale, atât pe plan intern, cât și internațional. Aceasta înseamnă garanția securității și a stabilității, care este vitală pentru dezvoltarea prosperă a țării; asigurarea accesului la procesul de luare a deciziilor majore în planul securității europene și euro-atlantice. Astfel, sporește rolul României de contributor de securitate în regiune și în lume; un fundament solid pentru relansarea și dezvoltarea propriilor politici față de terțe state; atragerea de investitori strategici, ca urmare a creării și menținerii unui mediu de afaceri sigur și atractiv; amplificarea stabilității sociale, politice și economice prin dezvoltarea statului de drept, a respectării drepturilor fundamentale ale omului; reconfirmarea apartenenței statului român la marea familie occidentală. De aceea, statutul României de țară membră, cu

drepturi depline, a Alianței Nord-Atlantice, se poate aprecia ca o premisă serioasă pentru aderarea sa la Uniunea Europeană.

Globalizarea, ca proces general, atotcuprinzător și complex al lumii contemporane, exercită o influență mare asupra misiunilor armatelor naționale. Practic, se redefineste conținutul suveranității și independenței naționale, ca realități pe care armata are misiunea să le garanteze, datorită efectelor globalizării economice, financiare, culturale, politice.

Globalizarea produce o multitudine de efecte, cu un conținut și o natură diversă. Astfel, Zygmunt Bauman analizează globalizarea și efectele ei sociale¹². Dintre capitolele acestei lucrări, interesantă în întregul său, ne vom ocupa doar de capitolul al treilea, care abordează relația globalizare-națiune. Autorul menționat apreciază că „sensul cel mai profund transmis de ideea de globalizare constă în caracterul nedefinit, dezorganizat și autopropulsat al problemelor lumii: lipsa centrului, a unui pupitru de comandă, a unui consiliu de decizie, a unui birou managerial”¹³. Aparent, lucrurile par să stea așa. În realitate, există centre de putere în lume, în stadii de dezvoltare și afirmare diferite, deși, astăzi, mulți consideră că SUA sunt singura superputere, după destrămarea URSS și desființarea Tratatului de la Varșovia.

Autorul citat se referă la rolul statului, de structură care își cerea dreptul la legitimitate și se mândrea cu suficiente resurse, pentru a stabili și impune normele și regulile ce reglementează bunul mers al lucrurilor într-un anumit teritoriu. Deci, statul este o organizare ierarhică având o zonă de competență bine delimitată. El se bucură de suveranitate deplină, adică legislativă, executivă, militară, economică și culturală.

¹² Zygmunt BAUMAN, **Globalizarea și efectele ei sociale**, București, Editura ANTET, 2004.

¹³ Idem. p.59.

Vreme de aproape 50 de ani, peste o lume parcelată de state suverane, s-au suprapus două blocuri de putere, care, fiecare, a promovat o anumită ordine mondială. Practic, această ordine se întemeia pe insuficiența militară, economică și culturală a fiecărui stat în parte. De aici, tendința grupării lor în jurul unor alianțe politico-militare, ca măsură pentru a-și apăra independența, suveranitatea, integritatea teritorială și promova interesele naționale. Dispariția bipolarității a făcut posibilă manifestarea globalizării. Statele încep să renunțe la unele aspecte ale suveranității lor pentru a se bucura de avantajele unor organizații politico-militare și politico-economice. Astfel, în ultimii ani, am asistat la lărgirea Alianței Nord-Atlantice și a Uniunii Europene.

„Integrarea și parcelarea, globalizarea și teritorializarea sunt procese complementare. Mai exact, ele reprezintă două laturi ale aceluiași proces: redistribuirea pe tot cuprinsul lumii a suveranității, puterii și libertății de acțiune, provocată (dar în nici un caz determinată) de saltul revoluționar al tehnologiei vitezei”¹⁴.

Din lectura lucrării citate se desprinde concluzia că, totuși, globalizarea, ca fenomen, *nu are aceleași efecte sociale pentru toți*. Bogații lumii vor prospera în continuare, iar cei săraci vor rămâne în aceeași situație precară, sub toate aspectele. Această stare de lucruri se va reflecta și în modul de formulare a misiunilor armatei naționale și a angajării sale în acțiuni de menținere/impunere a păcii, umanitare și nu numai.

Un alt punct de vedere asupra globalizării, ca fenomen complex, se întâlnește în studiul lui Michel Schooyans, intitulat „ONU și globalizarea”¹⁵. Autorul menționat analizează raportul dintre fenomenul globalizării și implicarea ONU în derularea acestuia. Din comentariile referitoare la fenomenul globalizării

rețin atenția, prin conținutul lor, următoarele: *globalizarea semnifică faptul că la scară mondială schimburile s-au multiplicat și că această multiplicare s-a făcut rapid în domeniile științific, economic, tehnic, cultural; globalizarea evocă interdependența societăților umane; globalizarea afectează suveranitatea statelor lumii, în sensul limitării acesteia și punerii ei sub controlul unei puteri politice mondiale; globalizarea este fondată pe diviziunea internațională a muncii și favorizează țările bogate, dezvoltate și capitalurile; ONU se implică activ în promovarea globalizării, ca soluție salvatoare a umanității, care, altfel, riscă să nu mai aibă viitor*¹⁶.

În acest context, ONU profită de concepția curentă asupra globalizării pentru a supune acest cuvânt unei alterări semantice. Astfel, termenul globalizare este reinterpretat în lumina unei noi viziuni asupra lumii și a locului omului în cadrul acesteia. Această nouă viziune poartă numele de *holism*. Acest cuvânt, de origine greacă, semnifică faptul că lumea constituie o entitate având mai multă realitate și mai multă valoare decât părțile ce o compun. În acest întreg, apariția omului nu reprezintă decât un avatar în evoluția materiei. Omul nu are realitate decât pe motivul apartenenței sale la materie și, prin moarte, el se va întoarce definitiv în materie. Destinul omului, este de a fi dăruit morții, iar prin dispariția sa el revine la Pământul-Mamă de unde a apărut. Prin urmare, Pământul-Mamă transcende omul, care trebuie să se supună ecologiei, adică, mai larg spus, cerințelor naturii, în cadrul unei dezvoltări durabile.

În acest scop, se va face cunoscută opinia ONU asupra globalizării prin intermediul unui document numit „Carta Pământului” (La Charte de la Terre). Aceasta definește principiile ce stau la baza constituirii unei „societăți globale durabile”.

¹⁴ Ibidem, p. 70.

¹⁵ Michel SCHOYANS, *L'ONU et la Globalisation*, <http://parso.infonie.be/le.feu/ms/cfr/onuglfr.pdf>

¹⁶ Ibidem, p.4.

În întregul său, studiul citat face o analiză *pertinentă și critică* implicării ONU în derularea globalizării, care rămâne un fenomen cu efecte multiple (sociale, economice, politice, militare, culturale, juridice etc.), atât pozitive, cât și negative. De aceea, vor exista atât adepți și susținători înfocați ai fenomenului globalizare, cât și adversari înverșunați ai săi. Se pare, însă, că, până la urmă, vor avea câștig de cauză primii, printre alte motive fiind și acelea că dispun de suficiente resurse financiare și pârghii politice pentru a-și atinge obiectivul strategic urmărit - *crearea super-statului mondial*. Această concepție asupra rolului ONU, în condițiile globalizării tot mai accentuate, își pune amprenta și pe implicarea tot mai activă, inclusiv militară, a acestei organizații în soluționarea crizelor de pe mapamond. Lupta împotriva terorismului internațional se desfășoară, practic, sub egida sa, prin acordul dat constituirii unor coalitii militare multinaționale (vezi cazul Irak).

Mai importante pentru dinamica misiunilor armatei par a fi însă *schimbările organizaționale intervenite* în toate armatele contemporane. Aceste schimbări, care au exercitat și vor continua să exercite o influență majoră asupra instituției militare actuale, sunt următoarele: 1) *civilii ocupă un loc* din ce în ce mai *important în cadrul forțelor armate ale statelor* (ministrul și secretarii de stat sunt persoane civile). În țara noastră, începând cu 1994, armata are un ministru civil și, de asemenea, secretari de stat, tot persoane civile numite de partidul sau coaliția de partide ce a câștigat alegerile; 2) *diferențele tradiționale între arme*, specialități, grade, forțele combatante și forțele de susținere tind să se diminueze gradual; 3) *rolul tradițional al forțelor armate* axate pe folosirea violenței rămâne ca posibilitate, dar evoluează mai degrabă spre executarea de misiuni nonmilitare; 4) *forțele de coaliție și multinaționale* sunt din ce în ce mai prezente sub conducerea instituțiilor supranaționale (ONU sau NATO) în derularea unor

activități de menținere, impunere sau restabilire a păcii, precum și de luptă împotriva terorismului internațional; 5) *forțele armate cunosc* din ce în ce mai mult o *diversificare în interiorul* lor. Aici, este vorba, înainte de toate, de o specializare pe sarcini a viitoarelor forțe armate europene. În acest sens, se avansează o serie de ipoteze de lucru¹⁷.

O îndelungată perioadă de timp, ducerea războiului a fost misiunea principală a armatei. Cu alte cuvinte, gestionarea violenței în societate a fost menirea esențială a armatei. „Există ceva inerent individului și societății care generează, periodic sau permanent, violență. Sarcina societății nu este de a elimina violența, ci de a o controla”.¹⁸

Astăzi, ca urmare a revoluției în domeniul militar¹⁹ sarcina armatei de a descuraja violența tinde să devină preponderentă, în comparație cu rolul de a declanșa și folosi violența. Prin urmare, în prezent și, probabil, și în viitor, misiunea armatei de descurajare a violenței va deveni esențială.

Armamentul nuclear, mai ales atâta timp cât a fost deținut doar de câteva state, a sporit efectele descurajării celor care ar fi apelat la folosirea violenței pentru atingerea scopurilor lor.

În prezent, există posibilitatea reală ca și alte state sau chiar actori nonstatali să acceadă la arma nucleară și la vectorii acesteia.

Prin urmare, posibilitatea întrebuițării ei a crescut. De aici necesitatea desfășurării unor acțiuni concertate și permanente ale statelor lumii, semnatare ale tratatului de

¹⁷ Alain DE NEVE, *La spécialisation des taches: une révolution pour l'Europe*, revista „Securite et strategie”, nr. 76/2003, cap. 3.

¹⁸ Nicu-Ionel SAVA ș.a. (coord), **Armata și societatea**, București, Editura INFO-TEAM, 1998, p.23.

¹⁹ Ibidem, p.56.

neproliferare a acestui tip de arme, inclusiv prin măsuri militare cu caracter preventiv, desfășurate sub mandatul ONU²⁰.

În plus, responsabilitatea menținerii ordinii civile într-o arie în care autoritățile locale sunt depășite de evenimente tinde să fie tot mai mult asumată de autorități internaționale. Prin executarea unor misiuni nonmilitare armata contribuie la crearea unor condiții stabile pentru schimbări de natură socială și politică, în unele state și chiar zone. Astfel, autorul menționat propune următoarele grupuri de ipoteze privind specializarea armatei pe sarcini: 1) ipoteze de configurare macro-structurală (o specializare prin poluri de competențe; o repartitie geopolitică a responsabilităților politico-militare; o diviziune organizațională a muncii - UE, OSCE, NATO); 2) ipoteza macro-industrială (o specializare în producția de echipamente); 3) ipoteza configurației micro-structurale (forțe specializate modulare multinaționale interarme).

Revoluția în domeniul militar, îndeosebi în ceea ce privește tehnologiile înalte, prin aportul la crearea unor noi tipuri de arme (așa-numitele arme inteligente) exercită o influență semnificativă asupra naturii, conținutului, caracterului etc. al misiunilor ce se vor încredința armatelor naționale, dar și coalițiilor multinaționale și alianțelor politico-militare.²¹

Analiza acestor ipoteze conduce la concluzia că ipoteza de lucru nr. 3 este cea mai tentantă. Aceasta pentru că se întemeiază pe punerea în practică a grupurilor de forțe modulare capabile de a interacționa pentru a răspunde mai bine diversității configurației crizelor cărora ar fi susceptibile să trebuiască să le facă față. Printre avantajele acestei ipoteze se

²⁰ Keir, LIEBER, Robert, LIEBER, *La stratégie de sécurité nationale du président Bush*, în *Revue électronique du département d'Etat des Etats-Unis*, volum 7, nr.4, décembre 2002 (<http://usinfo.state.gov/journals/journals.ijpf.1202>)

²¹ Vezi Col. prof.univ.dr. Ion BĂLĂCEANU ș.a., **Câmpul de luptă modern sub impactul tehnologiilor moderne**, București, ARS DOCENDI, 2003, pp.9, 34-35, 68.

numără și următoarele: 1) lasă provizoriu intact modul de organizare a forțelor la nivel național, determinând statele să imagineze soluții mai bune de aderare la exigențele unei cooperări multinaționale; 2) se pot grea pe inițiativele deja existente și al căror scop operațional, până în prezent, a întârziat să se concretizeze; 3) capacitatea eventuală a acestei ipoteze de a se bransa pe sistemul strategic american actual; 4) ar permite militarilor să înțeleagă corect misiunile de pace europene într-un mediu strategic în constantă mutație.²²

²² Ibidem, pp 89-90.

Concluzii și propuneri

Determinările interne și cele externe ale misiunilor armatei țării noastre se află într-o strânsă corelație. Aceasta este evidențiată prin interdependențele și interinfluențele dintre aceste tipuri de determinări. Prin urmare, ambele au atât o influență specifică, proprie fiecărui factor în parte, cât și una cumulativă, datorată interconexiunii lor și interacțiunii lor. De aceea, dinamica misiunilor armatei se cere văzută ca o rezultată a acțiunii tuturor factorilor ce alcătuiesc cele două tipuri de determinări. Este posibil, ca în unele momente, să prevaleze unele determinări interne, iar, alteori factorii externi să fie mai puternici în influențarea misiunilor unei armate naționale. Cert este că, în proiectarea structurilor militare ce vor fi angajate efectiv în executarea unor misiuni diverse, atât în țară, cât și în afara acesteia, un loc important îl vor juca o serie de determinări interne și externe, pe lângă alte considerente importante.

Misiunile oricărei armate suportă influența și interacțiunea determinărilor de ordin intern și extern. De fapt, aceste tipuri de determinări sunt corelative. Pot exista momente și situații când dominante vor fi determinările de ordin intern în formularea și stabilirea misiunilor unei armate. Fiecare determinare a misiunilor armatei naționale este importantă. Dar, se pare că, acum și în anii ce vin, vor prevala cele privind *transformarea instituției militare*, în consens cu schimbările profunde din mediul de securitate național și nu numai, precum și cele referitoare la *apartenența țării la o organizație politico-militară credibilă*. Prima, respectiv, transformarea armatei este importantă, întrucât permite ancorarea ei, sub toate aspectele, la schimbările din societate și din lume, dar și sporirea flexibilității în abordarea oricărui tip de misiune legală și legitimă, în țară și în afara acesteia. Apartenența țării la o

organizație politico-militară amplifică numărul și calitatea misiunilor internaționale pe care structuri militare naționale le pot executa, atât pentru apărarea colectivă, cât și pentru gestionarea unor crize regionale și globale.

De aceea ar fi interesant ca, în lista cu lucrările de masterat din Universitatea Națională de Apărare „Carol I” să se afle și teme privind:

1. Impactul transformării armatei naționale asupra caracterului și conținutului misiunilor în țară și în afara acesteia;
2. Implicații ale apartenenței unui stat la NATO asupra naturii și conținutului misiunilor armatei sale;
3. Dinamica corelației dintre determinările interne și externe ale misiunilor armatei.

Bibliografie:

Eugen BĂDĂLAN, **Securitatea României. Actualitate și perspectivă**, București, Editura Militară, 2001.

Zygmunt BAUMAN, **Globalizarea și efectele ei sociale**, București, ANTET, 2004.

Col. prof.univ.dr. Ion BĂLĂCEANU ș.a., **Câmpul de luptă modern sub impactul tehnologiilor moderne**, București, ARS DOCENDI, 2003.

Constituția României, București, Regia Autonomă Monitorul oficial, 2003.

Gheorghe, DIACONESCU ș.a., **Controlul democratic asupra armatei României**, București, Editura Enciclopedia, 1996.

Petre, DUȚU, **Armata și societatea în tranziție**, București, Editura AISM, 2002.

Petre DUȚU, *Dinamica misiunilor Armatei României*, în **Studii de securitate și apărare**, vol. I, București, Editura UNAp, 2005.

Despre NATO, <http://www.mapn.ro/desprenato/prezentnato.htm>

Glossaire interarmées des termes et expressions relatifs a l'emploi opérationnel des forces, București, Editura AISM, 2002.

Keir, LIEBER, Robert, LIEBER, *La strategie de sécurité nationale du président Bush*, în *Revue électronique du département d'Etat des Etats-Unis*, volum 7, nr.4, décembre 2002 (<http://usinfo.state.gov/journals/journals.ijpf> 1202)

Lt.col. emg. Ludovic MONNERAT, *L'armée non lineare*, <http://www.checkpoint-online.ch/CheckPoint/Actuel.html>

Alain DE NEVE, *La spécialisation des taches: une révolution pour l'Europe*, revista „Securite et strategie”, nr. 76/2003, cap. 3.

Nicu-Ionel SAVA ș.a. (coord), **Armata și societatea**, București, Editura INFO-TEAM, 1998.

Michel SCHOOYANS, **L'ONU et la Globalisation**, în <http://parso.infonie.be/le.feu/ms/cfr/onuglfr.pdf>.

Strategia de Securitate Națională a României, București, 2001.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
„CAROL I”

Redactor: Corina VLADU
Tehnoredactor: Mirela ATANASIU

Bun de tipar: 19.12.2005
Hârtie: A3 Format: A5
Coli de tipar: 2.25 Coli editură: 1.125

Lucrarea conține 36 de pagini
Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: (021) 319.56.49
Fax: (021) 319.55.93
E-mail: cssas@unap.ro
Adresă web: <http://cssas.unap.ro>

B. 141/0021

C 379/2005